

САМИ У ДИГИТАЛНОМ ДРУШТВУ

Сажетак

Време у коме живимо свакодневно нам намеће нове облике комуникације. Технологија је екстремно напредовала и тешко је држати корак са новим иновацијама. Са друге стране речи се ретко користе, комуникација тј. жива реч готово нестаје. Свели смо се на употребу знакова, гледање екрана, скраћивање говора. Без обзира на све погодности и благодети у којима живимо изгубио се дух заједништва, човечности. Људи су све више окренути себи, својим проблемима а са друге стране имају на стотине и хиљаде виртуелних пријатеља. Пријатељство „на мрежи“ без осмеха, погледа, стиска руке све више окупира свакодневицу. Једно од места које још увек одолева технолошким променама, место где је важна жива реч, мирис књиге, где се људи друже и упознају је библиотека у вашем крају. Било да је дечија или за одрасле и даље је центар знања који се дефинитивно мења у складу са променама кроз које пролазе и саме књиге.

Кључне речи: технологија, комуникација, књига, библиотека, пријатељство.

Увод

Садашњост је свима нама донела доста олакшица у свакодневном животу. Вишак слободног времена проводимо на различите начине. Од давнина, људи су користили приче да би описали како се осећају. Те прве приче су биле религијског типа. Тада су речи биле претече неке врсте терапије, модерна комуникација је речи свела на употребу неколико знакова. Људска комуникација доста трпи, језик се несумњиво мења. Појава Интернета довела је до великог броја информација које су доступне у сваком тренутку. Да би се нешто научило и сазнало људи су морали да купују књиге, позајмљују из библиотеке или скоро цео дан проведу у библиотеци. Читање је средство које треба да нам помогне да себе боље разумемо. Да би преживео

сав хаос у коме свакодневно обитава човек се окреће књизи и тражи спас у њој. У савременом друштву човек се све више осећа сам без обзира на сву технику и технологију којом је окружен. Не може свака књига помоћи на исти начин, нека читања могу бити боља од других – обавештенија, оштроумнија, утицајнија. Несумњиво, човек ће се све више окретати сам себи и књизи у којој ће тражити одговоре за многе своје недоумице. Онлајн конекције су у почетку биле замена за контакт лицем у лице, временом је текстуална порука постала примарна у комуникацији. Страх од физичке повезаности усмерава нас на употребу технике. Књига је остала неопипљива, сви се више окрећемо компјутеру, мобилном телефону или е-читачу.

Комуникологија наглашава да је човек друштвено биће, људи своју комуникацију и своје поступање могу организовати кроз непосредне или посредне односе. Стручњаци који се баве човековим одрастањем и учењем не могу игнорисати утицај медија. Детињство, младост и цео живот више се не могу ни описати без рефлексије о медијама. Деца, а касније и млади, морају одрасти у клими наклоњеној читању, како не би прешли на друге медије. Читање је још увек претпоставка за успешну пословну каријеру и успех у животу. Савремени човек налази се у средишту како друштвеног тако и технолошког преображаја, губи се мотивација при писању писама, топлина речи. Људи воле нове технологије за повезивање, конектованост може претворити најизолованију забит у центар учења и економске активности. Стварни живот не пружа увек ову врсту простора али Интернет пружа. Одрасли исто као и адолесценти у виртуелном свету експериментишу с идентитетом. Удаљили смо се, често и у приличној мери, од заједнице нашег рођења. Од самог почетка технологија за умрежавање усвојена је као технологија за успостављање односа. Заљубили смо се у оно што је технологија учинила лаким. Танка је граница између света посла и света породице, забаве и релаксације. Умрежени живот утиче на сваки аспект одрастања. Када нежна осећања и захвалнице шаљемо дигитално ми себе штитимо од хладне реакције. Људи се све више окрећу љубазности странаца. Заљубљујемо се у верзију пријатеља за дописивање из 21. века. Често привлачност нових људи лежи у томе што не знамо ко су они заправо. На неки начин они могу бити савршени, анонимност нас не

штити од емотивног улагања – људи су ти који изневеравају једни друге. Заједница је место где се особа осећа довољно сигурно да је спремна да прихвати и добро и лоше. У заједници, други су ту за нас када пролазимо кроз тешке тренутке, тада желимо да чујемо шта они имају да кажу, чак иако нам се то не допада. Књига је повезана са сањарењем и личним асоцијацијама јер су читаоци загледи у себе. Када су млади људи несигурни они проналазе начине да тестирају љубав – степен блискости се мери на основу типа комуникације. Физички свет није увек мирно место. Људи учествују у перформансу и самопрезентацији свуда – у школи, породици, на љубавном састанку. Живот почиње да делује природније – када пожелиш да видиш пријатеља, позовеш га, договориш се и идеш да га посетиш. Људи науче да успостављају контакт очима пре него што науче да куцају. На Интернету уживамо непрестану конекцију али ретко добијамо пуну пажњу једни од других. По истраживањима Американци кажу да имају мање пријатеља него раније. Када су упитани у кога могу да се поуздају и коме се окрећу у случају нужде, све више њих говори да је њихов једини ослонац породица.

Историјски значај технике

Промене у техници, претпоставља се, биле су главни узроци индустријализације а цео процес је виђен као чисто технолошка револуција. Техничке промене у 18. и 19. веку имале су револуционарне ефекте јер су биле део политичке и социјалне револуције. У нашем случају то значи вратити се Доситеју који је између осталог, давно већ писао како једном народу, без образовања и науке, храброст не служи ничему. Уверење да без културе, просвете и науке нема развоја ни народа и да се на митовима и верској ортодоксији не може саградити нови свет. Године 1808. почела је у Београду да ради Велика школа, и у којој је ђак био и Вук Караџић. Азијска деспотија учинила је од Србије пуну земљу. Човек је слободан да себе учини онаквим каквим хоће, по својој мери. Модерно доба технике учинило је, без сумње, да техничко знање прошири видокруг човекове мисли и делатности, али је исто тако смањио аутономију и слободу чове-

ка као појединца, његову способност да се одупре растућем апарату масовне манипулације и репресије. Проблем је увек у човеку, а не у технологији као таквој. Хуманистичке, религиозне, моралне идеје јесу „идеали“ али утичу на нашу слику света, начин живота, схватање природе, осмишљавање рада и егзистенције.

Ми од других људи учимо како да слушамо и како да се прилагођавамо једни другима у разговору. Наш се поглед „зацакли“ када се заинтересујемо и падне нам „мрак“ на очи у моменту страсти или нервозе. Људима је потребно да буду окружени људским додиром, лицима и гласовима. Људима је потребно да их одгајају људи. Једна од радости живота јесте памћење, како доброг тако и лошег. Немогуће је разумети, објаснити технику ван релације према култури, према друштву, ван вредности и циљева које човек тежи да оствари. У процесу хуманизације људског живота, то јест борбе за егзистенцију и квалитет живота, у развијању производње и организације друштва, у развијању интелектуалне способности човека и потенција људске природе техника има битну улогу. Техника пружа само могућност људске слободе, под условом да буде средство те слободе. Двадесети век је био век великог успона технике, али и до данас невиђене злоупотребе технике. Техника постаје оруђе поробљавања, манипулације људима. У другој половини 20. века догодило се да је човек постао толико овисан од технолошких апарата и технолошког умећа да је на њих пренео толико својих потреба да се развио особени тип једнодимензионалне личности. Човек се не испољава само у техници и кроз технику. Техничка цивилизација 20. века обележила је и сваки сегмент културе. Јесте техника и технички прогрес оно што нам омогућава напредак, омогућује шири простор и богатији садржај људске слободе, али она сама увек остаје само средство тог напретка. Нико више није сам, сви знају све о сваком, свако живи са више професионалних, културних и других идентитета. Дигитална култура утиче да менталитет људи постаје све аналитичнији, способан да прихвати технолошки развој. Будућност је, начелно, отворена, али зависи и од акција које се предузимају узимајући у обзир могућности које се у њој виде. Електронска револуција, дигитални медији стварају једну нову, масовну и инстант естетику и рецепцију њених вредности. На жалост, модерна деца све више одрастају у

аудио-визуелној култури, у култури мас медија која потискује књигу, читање и књижевност, и више је склона комерцијалном, јефтином укусу или кичу него уважавању озбиљних садржаја и естетских доживљаја. Ефикасно знање је професионално знање, потпомогнуто ограниченим познавањем корисних тема које могу бити од помоћи. У образовању је битно прихватање иновације јер је 21. век иновација. Народ без културе је народ без наде. Култура и народ су стално упућени на своју прошлост.

Шта чека човека и културу у 21. веку?

Тешко је предвиђати будућност културе у свету који је већ крајем 20. века сажео своју истину у речи ПРОМЕНА. Ништа више неће бити као пре, сем оног изворног питања културе о смислу тих промена и света у коме живимо, напора да сачувамо способност разумевања и тумачења тог света и да ту креативност продамо будућим генерацијама. Будућа култура ће бити култура дигитализованог света. Стижу векови виртуелних светова, кибернетичке културе. Умрежавањем сви постајемо повезани, све нам, у начелу, постаје доступно (информације, знање...). Ова информатичка револуција ићи ће много брже него што можемо да појмимо, да ће компјутери међу собом брже комуницирати него ми с компјутером. До сада смо већ створили више милијарди веб страница на Интернету и безброј дигитализованих база података и многи скептици говоре о засићености информацијама и културном понудом. Можемо се само надати да ће ти нови врли светови сачувати нешто од људског лика својих далеких потомака.

Иако имамо слободу и свега напретек као никада раније морамо да приметимо да је током тог напретка човеков унутрашњи свет изгубио снагу а човек власт над самим собом. Психолошка пружа коренито и интензивно испитивање нечијег проживљеног искуства и током процеса таквог лечења човек почиње да разуме своје проблеме, а управо захваљујући спознаји истине о нама самима ми постајемо слободни. Ми живимо у потпуној изолацији у огромном пространству универзума – у једном стању које Мартин Бубер назвао „космичко бескућништво“. Ми штитимо себе и пазимо се од других

људи. Свако ко ми није сличан, из било ког разлога – због боје коже, религије представља опасност за мој его. Наш друштвени идентитет одређен је оним што конзумирамо. Није никакво чудо што данас има толико много људи који су изгубили или скоро изгубили извесну везаност за одређене границе, извесни ограничени простор који штити суштинску приватност, па тако и суштински здрав разум.

Савремени човек налази се у средишту транзиције, друштвеног и технолошког преображаја од штампе ка електронској комуникацији где и сам трпи преображај и губи неке одлике људскости. Виртуелна стварност снажно утиче на емоције, социјалне односе, животни стил, ставове и вредносни систем младих. Бројни дигитални медији који нас окружују радикално мењају наш начин комуникације, односе са људима, поглед на свет. Виртуелна стварност, препуна разних ефеката даје нам лажни утисак да смо активни учесници свега, да „живимо“ разне догађаје, упознајемо ликове, „стичемо“ пријатеље. Насупрот овога стоји књига која покушава да скрене пажњу на непоновљиви доживљај дружења и јединствену чаролију читања. Утицај Интернета и осталих медија на понашање младих предмет је многих истраживања која се баве негативним последицама компјутерских садржаја који развијају „зависност од Интернета“. Зависност од Интернета смањује и потребу за комуникацијом, изазива како физичку тако и менталну неактивност. Књига то јест добра књига, подстиче машту, богати духовни свет. Читање и чаролија читања изазивају посебан осећај задовољства, растерећености. Не смемо заборавити да ће данас дете које (не)чита једнога дана бити човек који (не)мисли. Парадокс модерних времена је чињеница да инфомације никада нису биле доступније, комплетно знање цивилизације је на дохват руке. Савремени читаоци губе способност за дубље читање текста, прелећу пасусе и нису у стању да се усредсреде на писану реч, слабије се и памти научено. Нема будућности без медија али у право време, на правом месту под контролом одраслих. Цивилизација је временом дошла до електронских медија и дигитализоване књиге. Савремени човек који је у средишту транзиције, друштвеног и технолошког преображаја од штампе ка електронској комуникацији и сам трпи преображај и губи одлике људскости, јер нема више мотивацију за писање писама, не постоји узбуђење док се прима и отвара писмо,

то је замењено брзим кликтањем и отварањем мејла. Модерни комуникациони уређаји одликују се брзином, све је на дугме, све је доступно а опет смо празни. Изложени смо мегаприливу информација. За разлику од својих родитеља, деца одрастају у дигиталном окружењу. У књизи „Интернет мозак“ познати неуронаучник Гери Смол објашњава како су нама деца која расту и развијају се у дигиталном окружењу нека врста дигиталних домородаца. Њихови мозгови се прилагођавају овој врсти окружења, што за последицу може имати њихову неприлагођеност стварном животу. Морамо се сложити са аутором да утицај дигиталног окружења на различите поремећаје код деце може бити веома велики. У питању је поремећај пажње, код детета импулсивност и неспособност одлагања задовољења жеље, недостатак социјалних вештина, зависност од социјалних мрежа. Има много разлога да родитељи деци повуку и „дигиталне границе“. Комуницирање је једно од најсложенијих, најобухватнијих и најдинамичнијих активности у људском дурштву. Човек је изградио свет информација (симболика речи) и у њему живи исто онако како живи у свету других људи и свету ствари. Масовне комуникације су и даље изузетно важан део друштва. Њих одликује пре свега начин на који се ствара садржај комуникације. Упадање у приватност подразумева да је неке лично нането зло и сврха закона је да се заштити осећање појединаца. Свакодневно се обављају разна истраживања масовних медија. Резултате ових истраживања користе локалне, државне и савезне власти а често их и саме наручују.

Усмена реч и Интернет

Кори Докторов, писац научне фантастике и блогер написао је „Уколико бих се ослонио само на продају у књижарама, не бих могао да живим од тих прихода. Стављајући (моју књигу) на интернет не угрожавам своје преживљавање; средства за живот морате обезбеђивати налазећи нове начине пословања“. Претплатници би могли да обавесте новине о вестима и чланцима који их занимају, тако да би дигиталне новине биле прилагођене сваком појединачном читаоцу. Окретање страница било би замењено лаким лупањем о

екран на месту где се налази чланак који чита. Овакви футуристички концепти можда се никада неће остварити али је сигурно да ћемо у неколико наредних година имати новине штампане на папиру и приказане на екранима личних рачунара. Свака заједница је историјски изградила начин постојања уз помоћ традиције. Језик и вера су два основна стуба националне културе зато што омогућују наиндивидуално постојање у простору и времену. Уместо живе речи све је више речи на екрану компјутера. Основна карактеристика модерних информационих технологија јесте истискивање људског фактора и живе дискусије. У нашем друштву не говори се често о самоћи а ње данас све више има. Размишљање о начинима комуникације потиче, међутим, још одраније. У античкој Грчкој и Риму веома су се озбиљно бавили реториком – комуникације. Проучавање је настављено и у средњем веку, а с још већим жаром у ренесанси. Неопходно је да људи који се баве комуникацијама и студијама културе, а чији бој непрестано расте, озбиљно схвате историју. Све мање разговарамо и једни друге слушамо, све мање се разумемо. Можда се због удараца живота све више повлачимо у себе, постајемо себични, не дајући ником више да приступи, да нас не би повредили. Врло често, самоћа је као тишина – гласнија од сваког звука. Усамљеност постоји одвајкада и није феномен садашњице. Новина је да људи, захваљујући напретку технологије, готово бирају усамљеност уместо дружења. Узмимо, на пример, Интернет и све што он доноси. Имате могућност да комуницирате на безброј начина са мноштвом људи које и не познајете, а од којих већина није усамљена. Да ли је усамљеност условљена коришћењем Интернета или доступност Интернета условљава овакву врсту усамљености.

Закључак

На крају свог рада могу само да закључим да је човеку потребна физичка утеха коју не може подарити дигитализована ствар, а опет, потребне су му и лако доступне информације. Ипак нада остаје да ће и након много година бити оних који воле да отворе књигу и удахну њене мирисе. Као што је владика Николај Велимировић рекао...”

Реч се рађа из душе човекове. Све друге објаве душе човекове нису ни изблиза тако јасне и потупне као што је реч. Реч може да изрази најсавршеније и ум човеков и осећање човеково и вољу човекову...“.

Литература

- Bake, Diter : Medijska pedagogija, Beograd : Centar za medije i komunikacija, 2013.
Brigs, Asa : Društvena istorija medija : od Gutenberga do Interneta, Beograd : Clio, 2006.
Goleman, Danijel : Socijalna inteligencija : nova nauka od ljudskim odnosima, Beograd : Geopoetika, 2007.
Đurić, Jelena : Globalni procesi i preobražaj identiteta : antropološki aspekti, Beograd : Albatros plus, 2012.
Инђић Триво : Технологија и културни идентитет, Београд : Службени гласник, 2009.
Terkl, Šeri : Sami zajedno, Beograd : Clio, 2011.

Jovana Jovanović

LONELY IN THE DIGITAL SOCIETY

Summary

The times we live in continuously imposes new forms of communication. The technology is extremely moving forward and it is not easy to keep up with new inovations. On the other hand, we use words rarely, communication or spoken word has been almost disappearing. We have reduced ourselves to the use of signs, viewing screens, shortening speech. Regardless of all advantages and benefits we have nowadays, there is no spirit of community and humanity. People are more and more engrossed in themselves, in their own problems, and on the other hand, they have hundreds and thousands virtual friends. Friendship “online” without a smile, eye contact, or gripping hand occupies our everyday life. One place that still resists technological changes, place where spoken word and book smell are still important, where people socialize and meet each other is a library in your district. Whether it is for children or for adults, it is still a centre for knowledge that is constantly changing in accordance with the changes that books themselves are going through.

Key words: technology, communication, book, library, friendship.